DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
SISTENS
DISQVISITIONEM

CVR IN PHTHISI CONSVMMATA INTERDVM TVSSIS NVLLA SIT.

QVAM
PRAESIDE

DN. JOANNE JVNCKERO
MEDICINAE DOCTORE EIVSDEMQVE PROFESSORE
PVBLICO ORDINARIO

DOMINO PATRONO PRAECEPTORE AC PROMOTORE SVO
OMNI HONORIS CVLTV PER AETATEM
PROSEQVENDO

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS

HORIS LOCOQVE CONSVETIS
ANNO MD CCXLIV. D. MARTII.

PVBLICAE ERVDITORVM VENTILATIONI SVBMITTIT
AVCTOR RESPONDENS

GEORGIVS FRIDERICVS FABER
STUTTGARDIA - WÜRTEMBERGENSIS.

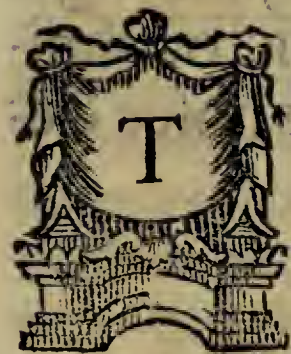
HALAE MAGDEBVRGICAE
Typis IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

VIRO
EXCELLENTISSIMO, DOCTISSIMO, ATQVE
EXPERIENTISSIMO
DOMINO
THEOPHILO FRIDERICO
FABRO,
MEDICINAE DOCTORI CONSVMMATISSIMO, SERENISSIMAE DOMVS WüRTEMBERGICAE ARCHIATRO, ET NEOSTADIENSIVM PARITER AC VINIMONTANORVM PHYSICO ORDINARIO PER COMPLVRES ANNOS CELEBERRIMO,
PATRONO, FAVTORI, ATQVE COGNATO,
OMNI QVA PAR EST, OBSERVANTIA PIE COLENDO
DISSERTATIONEM HANC INAVGVRALEM MEDICAM
IN GRATAE SVAE MENTIS OB BENEFICIA ACCEPTA SYMBOLVM SIGNIFICANDVM
ET VLTERIOREM
SVI SVORVMQVE STVDIORVM COMMENDATIONEM
OFFERT, DICAT ET CONSECRAT

AVCTOR.

PROOEMIVM.

TErrifici Illius & ſcandaloſi in aegrorum republica mali, *phthiſeos*, puta, imminentis, incipientis, confirmatae, & conſummatæ pathognomonicum, ordinarium ac inſeparabile fere *ſymptoma* tuſſis eſt : Quare non ſolum plebs ſciola, ſed & prudentiores, neſcio quo ſpiritu fatidico ducti in Titio & Titia tuſſientibus, phthiſin ſæpe ibi inculpent, ubi ſimplex tantum tuſſis deprehenditur ; quæ mendax interim prædictio terrorem interdum fere panicum mentibus jamjam ſuſpicabundis incutere ſolet. Licet autem tuſſis illa ſit individua phthiſeos comes, dantur tamen *caſus*, licet rariores, immo rariſſimi, ubi *ſine tuſſi* phthiſis occurrit. Sicuti vero maxime conſuetorum, ſolemnium, fami-

liarium phænomenorum absentia, & rariorum, vel plane nouorum præsentia animos in contemplationes abripit, causas illorum curatius perscrutandi; ita rarum hocce phænomenon in specimen disputatoriæ exercitationis Academicæ assumere, idque eruditorum disquisitioni, modestæque eorum censuræ submittere fructuosum judicavi. Almus & juvans generis humani Parens, & naturæ microcosmicæ Auctor, Stator & Vindex conatus hosce clementissime secundet.

§. I.

IN phthisium & tussium pathologia varia quidem occurrunt momenta notatu satis digna, quorum tamen recensione impraesentiarum supersedeo, ea tantummodo seligendo, quae primario dissertationis præsentis momento facem praelucent.

§. II.

Phthisis est totius corporis extenuatio ab exulceratione pulmonum producta, & progrediente malo cum febre complicata. Sive: Est vlcerosus pulmonum adfectus, a stasi sanguinis ibidem collecta & in corruptionem deducta, oriundus, atque corporis extenuatione maxime conspicuus.

§. III.

Ratione differentiæ notamus, quod practicis usitatum

tatum eſt, *tres* phthiſeos *gradus* conſtituere, & ſecundum hos vel *incipientem*, vel *inueteratam*, vel denique *conſummatam* adpellare.

§. IV.

Pulmones ſunt nobiliſſimum corporis viſcus, quod pluribus vſibus microcoſmicis dicatum eſt. Præcipue ſanguinis in circulum ducendi organum exſiſtit. Nam ne guttula quidem arterioſi ſanguinis ad partes amandatur, quæ non prius pulmones tranauerit, omnisue totius corporis latex, quo tempore diſtributus per omnes partes ſemel curſum ſuum circularem abſolvit, eo tempore totus ſemel tranſit per ſolos pulmones. Non ſolum autem progreſſui ſanguinis inſeruit, ſed & primarium ſanguificationis organum eſt; ſicut enim valide chylus in canalibus conicis,cylindricis arteriæ pulmonalis premitur: ita ſumma fit permixtio omnium humorum, & recentium, & inquilinorum. Inſuper reſpirationis organum ſunt, & conſequenter organum vitæ conſervandae abſolute neceſſarium.

§. V.

Sed dolenda ſunt pulmonum fata. Miraculo ſimile videtur trium partium tam facilis ad corruptionem aptitudo, ſanguinis nimirum, cerebri & pulmonum teſte STAHLIO, *Diſſ. de Phthiſi p.28.* Dolenda, inquam ſunt, pulmonum fata, quod ob ſubſtantiæ levitatem, ſubtilitatem morborum furiis tam facile, imo facillime pateant, qui illos officio exuunt, quos inter edax pulmonum morbus, phthiſis primicerium ducit.

§. VI.

Ante omnia materialis in phthiſi noxa viſenda venit, quæ eſt *pulmonum exulceratio.* Hæc cum omni effectuum exinde naſcentium ſyrmate ex uno ſcaturit fonte, nimirum *circulatione ſanguinis* per pulmonum parenchyma *retardata, impedita,* atque *intercepta.*

§. VII.

In genere *geneſis* hujus mali hæc eſt: ſi pro varietate cauſarum ſanguis ad hoc nobiliſſimum viſcus adpellitur, & copia plus juſto majori vaſis illius arterioſis accumulatus, quam venæ recipere & reddere valent, fit, ut rami, præſertim tenuiores diſtendantur, & in varicoſam atque anevriſmaticam turgeſcentiam excreſcant, ſanguis dein progredi neſcius, & propter difficultatem perrumpendi, & ſub evacuationis propoſitæ defectu ſubſiſtit, ſtagnat, ad ſtaſin inflammatoriam tendit; porro craſi ſolvitur, & principia illius nunc ſolitaria corrumpuntur, & mora qualitates rodendi, excedendi induunt; dehinc tranſitus fit in varios heteroclitos, funeſtos, ferales effectus, ut pulmonum ſiderationem, tabem, putredinem, conſumtionem, exſiccationem, indurationem, ulcus, abſceſſum, apoſtema, vomicam, ſcirrhum, tophaceam, calcaream, gypſoſam materiam, lapidoſas concretiones, &c. cadaverum phthiſi extinctorum, & ſectioni ſubmiſſorum fide.

§. IIX.

Nunc in ſpecie ſtatus pulmonum in unoquoque phthiſeos *gradu* diverſus cum ſymptomatum ſyndrome perluſtrandus eſt.

§. IX.

§. IX.

Quemadmodum in phthisi *imminente* simplex adhuc pectoris oppletio, aut stagnatoria humorum congestio peccat: ita illius signum tussicula leuis est, quae tamen solitarie sumta signum phthiseos imminentis diagnosticum vix ac ne vix quidem praebet, sed alia, quae praecedunt, signa conjungantur necesse est, e. g. haereditaria dispositio, aetas, morbi praegressi, ut pleuritis, peripneumonia, tumores anginodei suppurascentes, variolae, febres suppressae, metastasis materiae rheumatico-arthriticae, in feminis mensium, lochiorum suppressio, in viris subsistens, praepostere cohibitum haemorrhoidum stillicidium, insecuta sanguinis ad pulmones anadrome, violentae pulmonum laesiones, mala pectoris conformatio, vaporum mineralium, calcis vivae inspiratio, tussis diuturnitas, nimia in infantibus circa medium ventrem fasciarum circumvolutio, nimia pectoris in feminis a thoracibus facta constrictio, formae studio, ut junceae maneant, & quae sunt alia.

§. X.

In phthisi *incipiente* status pulmonum consistit in *ulcerosa tantum dispositione;* quippe distinguendum inter *ulcerosum* & *ulceratum*, inter ulcerosam dispositionem & veram ulcerationem; hinc materia tenax, viscida, mucida sanguinis portio in vasis haeret, quae materia lentescens, fugatis partibus fluidioribus, in scirrhoso-mucidam, scirrhosam, ex hac in calcaream consistentiam, duritiem, nodos, tophos, &c. abit, conf. §. VII.

§. XI.

§. XI.

Incipientis deinde phthiseos statum sequens *symptomatum syndrome* absolvit. Incipit cum appetitus prostratione, frigidorum tantum cupidine manente; pectus est angustum & strictum, vexat tussis titillans, excaecatis enim, ut CICERONIS Medicorum, CELSI, verbis utar, lymphae itineribus, latex serosus, emunctoriis sibi propriis seclusus, in sanguine remanet, & per vias insolitas excernitur, hinc ex glandulis trachealibus, bronchialibus, imbribus continuis depluit, & ad tussim talem titillantem naturam excitat. Calor mitis est, indolens, aequalis, in primis tamen post prandium in volis manuum se exserit; respiratio læditur; vox est sibilans, & quasi per arundinem sonus exauditur. Sputum ejicitur copiosum, crassum, quandoque flavescens, pellucidum, striis sanguineis aliquando tinctum, puris aemulum, caeruleum, cineritium, salsum, acidum, subdulce. Hujus diversicoloris sputi ratio quaerenda in salium diversæ prosapiæ admistione. Adfligunt porro sudores nocturni, sentiunt aegri corporis extenuationem cum calore & frigore leviusculo alternantibus. Urina frequenter sanorum similis, lixivialis, suavem interdum, ut in iis, qui terebinthinata ingesserunt, odorem spirans, progressu temporis oleaginosa; interdum sedimentum copiosum, farinaceum, album, sæpius flavum, subrubrum vel lateritium in fundo vrinalis conspicitur. Pulsus variat, modo debilis & parvus, modo inæqualis observatur; interscenia ludunt diarrhœæ, tormina ventris, &c.

§. XII.

§. XII.

In phthisi confirmata status pulmonum sequens est: Causae morbificae uti sui multiplicativæ sint, & moræ impatientes semper in pejus ruant, usque dum serius ocyus vitæ misellæ finem imponant: ita ulcerosa pulmonum dispositio haud otiosa, serpendo, altius radices agit, & in ulcus consummatum, vel in alium deleterium effectum, horam decretoriam accersentem, (vid. §. VII. sub fin.) prorumpit.

§. XIII.

Eadem in hoc pulmonum statu urgent *symptomata*, sed multo graviora, *novis* insuper succedentibus. Sentit æger febris hecticæ exacerbationem, rubor fixus genas occupat; sputum frequenter aluminis vel vitrioli martis, vel putridorum piscium interdum saporem refert, purulentum est, & in ignem injectum gravi odore nares ferit, in aquam vero immissum deciduum fit. Id inter alios CELSVS *L.3. c.22.* confirmat: *quicquid*, inquiens, *exscreatum est, si in ignem impositum est, mali odoris est.* Itaque qui de morbo dubitant, hac nota utuntur. Est quidem pathognosticum phthiseos confirmatæ signum, sed non unicum. Dantur quidem Medicorum nonnulli, qui, ut *Protogenes* ex unica *Apellem* linea, ex hoc sputo indubitato phthisin colligunt; sed datur phthisis ad ἀκμὴν deducta sine tali sputo, nempe in iis, quibus ulcus bronchiorum citra sanguinis concursum adhuc perstitit. Inter symptomatum turmam porro sunt sudores effusi, diarrhœæ immanes, raucitas, ut loquela vix perceptibilis, quales casus in BONETO prostant, ut: *Vox*

obscura ob pulmones scirrhosos, sepulchr. Anat. T.I. L. I. Sect. XXII. Obs. 4. Vox deficiens ob pulmonum vomicam, ib. obs. 13. Vox impedita ob variam pulmonum laesionem, ib. Sect. XXIII. obs. 17. Adhuc porro humeri alati, dolores continui versatiles, somnus reficiens nullus; siccitas oris cum saliva viscosa: *Linguae siccitas in quodam, cui pulmones circa dorsum corrupti reperti sunt, ibid. Sect. XXIV. obs. 23. Linguæ siccitas & rubor a parte sinistra pulmonum tabida, ibid. Sect. XXI. Obs. 22.* Linguæ nigredo: *Linguæ nigredo a pulmonibus retorridis, ib. obs. 19.* Ex observatione SYDENHAMII hoc morbo propemodum confectos febris intermittens anomala invadit, quosdam semel tantum alios bis vel ter 24. horarum spatio, cum horrore & pruritu inter scapulas sæpe incipiens, post totum convellitur corpus, per horam unam vel alteram tremulum permanens. Quidam licet strigosi appetitu satis laudabili gaudent, imo βελίμῳ quasi laborare videntur, indies increscente aegri intabescentia; sic *phthisicum voracissimum* commemorat HAGENDORN. *cent. 1. hist. 86. p. 124.* dolor circa os sternum & dorsum. Accedit tandem tanta animi sensibilitas, impatientia, morositas, ut omnia crimen habeant; etenim ex levi qualibet occasione irascendi ansam capiunt, vixque alloquium vel adspectum alterius tranquille ferre possunt.

§. XIV.

In statu *deplorato, consummato* agmen symptomatum ducit universalis corporis consumtio, ita, ut genarum rubor nunc in colorem lividum, cadaverosum

ſum mutetur, lumina concava ſint, nares acuminatae, tempora collapſa, cartilaginis thyroideae, pomi Adami dictae, prominentia maxima, ſive *facies* ſic dicta *Hippocratica*, oſſa interdum præ macie crepitent, & toti oſſei nervis & tendinibus compacti quidam videantur, larvalem habitum circumferant, & noſocomia vix ſceleton magis viſui exhibere poſſint; ſub quo ſtatu gutturis dolore lancinante, laborant cum deglutitionis impedimento ſtipato: porro adſunt capillorum caſus, vngium incurvatio, diarrhoeae & ſudores colliquantes, præcordiorum tumores, pedum oedemata, ſputum vere purulentum, & quæ ſunt alia ſigna mortis praenuncia.

§. XV.

His praeviſis ad *tuſſium pathologiam* progreſſum facio, ea iterum tantum commemoraturus, quæ principis diſſertationis meae momenti probationem ingrediuntur.

§. XVI.

Tuſſis eſt exſpiratio vehemens & ſonora, cum partium muſculoſarum exſpirationi potiſſimum deſtinatarum, thoracis, laryngis, lumbarium & abdominis motu ſpaſtico facta, quo motu diſcuſſorio & eliſorio principium vitale materiam aliquam moleſtam evacuare intendit. Vid. *Ill. Dn. Praeſ. Conſp. Pract. Tab. XXXI. de Tuſſi, p.266.*

§. XVII.

In primis hic mihi *ſalutaris* tuſſis *effectus* probandus venit. Tuſſis actum abſolvit primo praevia copioſior aeris in pulmones inſpiratio. Sub hac co-

piosiori aeris in pulmones admissione vesiculæ plicatiles inflantur, & in majorem orbicularem amplitudinem coguntur. Et cum arteria pulmonalis ultimis suis ramificatiunculis vesicularum superficiem reticulari opere coronet, illæ sub hac inflatione distenduntur, rami majores in majores angulos assurgunt, pulmonumque latera valide premuntur. Sub hac itaque mutata pulmonum & vesicularum figura sanguis in pulmonibus tam profluus quam refluus citatius, intensius commovetur, protruditur, & ob majorem particularum adfrictum atteritur, quaquaversum distribuitur, attenuatur, subtilior, permeabilior redditur, vbi haeret, in motum cietur, vbi diverticula sibi quaesivit, iisdem exturbatur. Hanc copiosiorem aeris inspirationem immediate sequitur aeris prius hausti vehemens & sonora explosio, efflatio. Hic motus est motus succussorius, compressorius, discussorius, elisorius, quo totum corpus pneumonicum adficitur, agitatur, motitatur. Quid aliter hinc fieri potest, quam vt hi duo motus reciprocando, vtiles, & salutares existant.

§. XIIX.

Comprobatur id etiam ex variis *aliis morbis*, in quibus Natura salutari effectu per tussim materiae morbosae exterminationem molitur v. g. vernali & autumnali maxime tempore sub catarrhis ingens copia seri salsi, materiae salso-mucidae, viscidae tussi rejicitur, cum notabili sanitatis allevamento; regnantibus ventis praesertim septentrionalibus materia perspirabilis SANCTORIANA turbata, suppressa, intus acta, ad

glan-

glandulosa faucium loca relegata, tussi salutariter educitur; in retrogradis morbis, ubi materia retro-acta ad praecordia, ipsorumque confinia delata partes ibidem fatigat, per tussim saepe ferinam corpore proscribitur; cum porro in senibus ob meatuum cutaneorum angustiam, pororum stricturam, difficilem sudationem, languidum excretionum successum, seri excrementum salino sulphureum per subcutaneum cribrum non satis expurgetur, tusses valde humidas experiuntur, quibus corpus ab ejusmodi materia restitante liberatur; si statarum & solemnium excretionum per narium hæmorrhagias, hæmorrhoides, menses successus non respondet, vicarias, & subsidiarias per tusses convulsivas & violentas, natura excretiones suscipit. Quum porro plus alimenti ingerat homo, plus seri & sanguinis in venis alat, quam commode ferre potest Natura, hinc ordinariis superfluorum humorum ad conservandum fluidorum & solidorum æquilibrium, excretionibus non sufficientibus, extraordinariis subinde excernendi modis superfluitatum onere se levat, quos inter est serosorum, seroso-mucidorum, & aliorum massam sanguineam collutulantium humorum, mediante tussi, sanitatis certe! bono, excretio. Reliquias variolarum & morbillorum pulmonibus in primis infestas, & excretioni interdum satis refractarias tussi salutariter evacuat. Tussis salutaritas porro ex tussi periodica comprobatur; quando jam emanet, nec alia evacuatio sive a Natura, sive ab arte substituitur, varios incommodos habet successores v. g. adpetitus, & digestionis vitia, catarrhos suffocati-

vos, paralyticos adfectus. Vid. Dn. PRÆS. *Consp. Pract. Tab. XXXI. p. 270.* Taceo alia

§. XIX.

Et sic etiam *finalem* tussis in phthisi *respectum* habet, per *princ. medic. organ.* Dein ille probatur per instrumentorum & motuum ad praefixum finem obtinendum aptitudinem. Sic enim natura per reciprocos hosce exspirationes concussus materiam hostilem resolvit, stases discutit; si vero spes consequendi finis decollat, spissescentes tamen moleculas attritu abluit, abradit, & si e mixtione emerserunt, ne mora iterum nocivae evadant, lege auctioris circulationis abripit, ulcerosamque materiam hac ratione abstergit, & emovet. Cum praeterea in pulmonum laesionibus inflammatorio-putredinosae corruptionis periculum immineat, natura horum motuum apparatu impedit, quo minus majora & graviora mala aegrum misellum expectent. Et licet sub eodem motuum usu, necessitate consequentiae, varia aegri persentiscant incommoda, consilii tamen est, leviora perferre, quam otiosae expectationis damnum totius partis, immo corporis ruinam comprobare velle.

§. XX.

Haud quidem inficias eundum, quod sontici effectus tussim saepe sequantur. Sic enim ex systemate causarum constat, quod tussis vehemens, frequens & valida haemoptysin efficiat, febrem accendat, venas in pectore rumpat, pueris hernias, gravidis abortum, in viris phthisin producat; tussis diuturna pulmonum concussione eos adeo debilitat, ut phthisis tandem subingressa

ingressa fuerit, SYDENHAM. Pulmones a nativitate debiles a repetitis tussiendi conatibus magis debilitantur; pulmones tussi irritati ita conquassantur motu violento ac continuo, ut non raro via sternatur ad tabem, SYDENHAM. Vires depascitur, somnum fugat, & ventriculum ad vomitum sollicitat: sic rupturam vasis in pulmonibus ex tussi memorat LANGIVS *Epist. 31.* Tussis, si habitualis facta, pertinacissima, & periculum subest, ne tandem erosionem pulmonum inducat, JVNCK. *Consp. Pract. Tab. XXXI. de Tussi p. 270.*

§. XXI.

Licet vero citati sinistri effectus saepe tussim presso pede soleant concomitari, attamen finalem illius respectum haud tollunt. Hi enim consecutive tantum superveniunt; quando nimirum natura hostem a cervicibus suis depellere intendit, fieri potest, ut sub crebris tussiendi conatibus, sub hoc connisu, sub hisce motibus, finali saltem respectu conservatoriis sinistrorum horum effectuum eventui ansa praebeatur, ita ut stagnationem, stasium repagula non re-sed occludantur, & transitus fiat, dum effectus effectum trudit, in oppletiones, inflammatorio-putredinosam corruptionem, consumtionem, ulcus, &c. §. VII. sub fin. Vti in aliis herculeis adfectibus res eodem eventu procedit, ubi opus suum alacris adgreditur, ast ubi prioribus ausibus excidit, praelium redintegrat, rebus saepe in pejora ruentibus.

§. XXII.

Hunc finalem tussis respectum rident quidam non-

nonnulli medicorum, criminanturque psychologi medici principium, quod sit principium ideale, morale, remotum, ex quo apta serie, et comprehensibili modo nihil explicari, deduci, resolvi, sciri, intelligi, demonstrari, quod neque ceu axioma, vel theorema assumi possit, consequenter nihil aliud sit, quam ignavi saeculi medici solatium, & asylum; contra vero statuunt, quod materiae acri, qua ceu gladio delphico in omnibus rerum medicarum phaenomenis, effectibus, eventibusque explicandis utuntur, tribuenda tussis sit. Sic enim tussim derivant a sero lymphatico-salso aut acido, aut alio humore acri, erodente, a pituita, aut humore viscoso plus minus acri, halitibus & fuliginibus intemperatis, sanguine pulmonali extravasato, pure effuso, pulvere aut fumis sub inspiratione admissis, vermibus, calculis, concretionibus gypseis in pulmonibus genitis, a tophacea, calcarea materia in iis contenta, abscessibus, tuberculis pulmonum, quae vel pure scateant, vel instar steatomatum sebaceum concrementum recondant, porro ab humore lutulento, inflammatione, suppuratione eorum, a materia seroso-scirrhoso mucida, a stagnatoria congestione humorum circa pectus, a polyposis massis, cruore coagulato in pulmonum vasis, aëre inclementiori, potu frigido, alimentis vel medicamentis acribus adsumtis, vicinis partibus morbose sese habentibus, vel ab aqua simplicissima in asperam arteriam illapsa, & quae sunt aliae causae, quae in Observationibus, qui valetudinum causas oculata fide recognoverunt, prostant. Conf. etiam J. M. HOFFMANN. *Disquis. C. H. Anat. Patholog. spec. XIII.*

§. XXIII.

§. XXIII.

Huic materiæ tantam agendi potentiam tribuunt, ut tunicam, quæ bronchia cingit, glanduloso - nerveam, & pulmones perpetuo irritet, stimulet, lacessat, & ad motus ejusmodi spastico - convulsivos totum pectus cum connexis conquassantes sollicitet.

§. XXIV.

Quanquam autem materiæ in pulmonibus hospitanti suæ qualitates *physicæ* irritantes & molestum *sensum* efficientes non denegentur, motum tamen minime proferre possunt. Cumque sanctioris animalis corpus *non sit corpus solitarie physicum*, & *physice mixtum*, sed VIVUM, hinc principio inorganico gaudet, uti omnium in statu naturali motuum, ita etiam motus illius vitalis, tonici dicti, causa, per *princ. medic. organ.* jamjam demonstrata. Cum porro tusfis sit motus spasticus, spasmus autem motus tonicus præternaturaliter auctus, hinc sequitur, causam motuum ordinariorum esse etiam causam motuum præternaturaliter auctorum, ergo excludatur necesse est aliud agens, quod hunc motum ceu novum superaddat.

§. XXV.

Desudant secus statuentes in probando fiendi modo, qui nimirum fiat, ut materia actionem in corpus nostrum edat, & mutatum motum lege necessitatis mechanicæ, partibus præsertim nervosis, nervoso - membranaceis superaddere possit. Omnes probationum arietes mutuantur ex *systemate philosophiæ corpuscularis*, & *atomisticis principiis.* Sicut vero harum

 proba-

probationum insufficientia a summis in medicina viris satis demonstrata: ita in præsenti materia contrariæ sententiæ haud accedere possumus.

§. XXVI.

His itaque missis ad princeps dissertationis meae momentum, *cur in phthisi consummata interdum tussis nulla sit*, devolvor.

§. XXVII.

Cum secundum notissimum canonem philosophicum nil sine sufficienti ratione fiat; hinc in perscrutanda & enucleanda hujus rari phaenomeni causa, ex superioribus quaedam repetenda veniunt. Constat autem ex §. XVI. quod quidem plura organa sint, quae ut instrumenta, ut partes officiales & praeministrae ad tussim efficiendam concurrunt. In primis tamen *pulmones* sunt primarium illud tussis instrumentum: Quemadmodum vero secundum principia mechanica ad effectum certum producendum certa, justa, & effectui respondens partium omnium compositio, earumque justa conformatio requiritur: ita actione instrumenti rite conformati posita, ponitur effectus machinae conformiter fiens, & qui ex ipsius structura explicari potest, partium vero conformatione plus minus laesa, aut destructa effectus laeditur, aut nullus consequitur. Cum itaque pulmones, motus mechanico-organici accessu, primaria spirandi officina, attrahentes ac reddentes animam, fante sic PLINIO, & per definit. tuss. §. XVI. exspiratio vehemens, facto prius aëris haustu, tussiendi actus absolvatur, pulmones porro in phthisi consummata excipiendo aëri non amplius

amplius apti, sponte sua sequitur, quaenam sit causa absentiae tussis, nimirum organi destructio.

§. XXVIII.

Vlterius in hocce phaenomeno probando progredi fas est. Natura corporis sui conservandi, a laesionibus præservandi, & si laesum fuerit, redintegrandi studiosissima, nocentium, nociturorum providentissima, animosa insurgit pro vindicanda omnium partium integritate. Si itaque in hac vel illa parte, praesertim ob functionis dignitatem, aut vitae conservandae necessitatem, nobiliori, sensu vitali indice, hostem deprehendat, peripherica corporis loca autocratico solidorum moderamine constringit, & versus loca interiora, selecta, in primis periclitantia, sanguinis & humorum massam dirigit, v. g. *pulmones*, eum quidem in finem, ut materialem noxam ibi nidulantem, ceu hospitem malum ibi commorantem, tristemque eventum interminantem de loco deturbet, aut discutiat, resolvat, & sic sequiorem redditam emoliatur, ad quam emoliendam tussi utitur. Si vero post copiosiorem humorum adfusionem, spasmis periphericis mediantibus, salutarem in finem factam, *spe boni exitus*, aut materiae culpa nullo labore expugnabili, aut organorum vitio motui amplius minus aptorum, *cadat*, juste omnino, tentatis omnibus viribus, & nullo superstite praesidio eluctandi, vel *consilium abjicit*, continuatione irritorum conaminum desistit, desperabunda motus suspendit, vel continuis defessa motibus succumbit, & actiones vitales langui-

de administrat, *tussim mittit*, *pulmones relaxat*, ut deinde indomitae morbi vi direptioni sint.

§. XXIX.

Nunc dicendorum ordo me vocat ad *casuum* consimilium commemorationem. Non tantum rationibus pugnare, sed & experientiae suffragium in subsidium vocare par est. Et non destituor ejusmodi casibus, qui hactenus rationibus firmata, experientiae fide & eventu comprobant. Sic magnum illud inter observatores nomen, BONETVS *sepulchr. Anat.* sequentem allegat casum: *Insigne pulmonis ulcus citra dolorem* & *tussim T. I. L. II. Sect. VII. Obs. 97.* hac subjuncta epicrisi: „Si in parvam quandam pulmonis „regionem secedit, illic putrescit, sensimque mutatur „in pus, ac per summa siccescens sibi cystin efformat, aut „parietes callosos obtinet, ob cystin nihil exudat, ne„que dispnoeam causatur, quia procul abest a tracheae „ramis insignibus, nec pulsus mutationem infert, quia „arterias leves non comprimit. Ante quatuor, & quod excurrit, lustra, juvenis quatuordecim annorum in orphanotropheo phthisi, & commonstrante id cadaveris sectione, consummata mortuus est, qui intra suæ pthiseos, periodum nullos tussiendi conatus, sed tantum difficillimam respirationem expertus est. Facta sectione ne minimum quidem pulmonum vestigium apparebat, Inter maxime notabiles hujus census casus recenseri meretur casus consiliarii cujusdam intimi, νῦν ἐν ἁγίοις, ab *Ill.* PRAES. communicatus, ut huic dis„quisitioni inseratur. Quae ex secti cadaveris historia „huc spectant, sequentia sunt: Cavitate thoracis ada-

„perta

„perta aquae copia tres cyathos fere æquans conſpicie-„batur. Tota pulmonum ſubſtantia flaccida reperta, „multis maculis ſublividis & nigris interſperſa; prae-„ſertim lobi dextri pulmonis ejusmodi maculis nigri-„cantibus, & in acumine albicantibus obſeſſi erant. „Hi lobi diſciſſi materia ſanioſa & ſpumeſcente ſcate-„bant, globulis mucido-ſcirrhoſis, ſcirrhis intermix-„tis; versus marginem, & in margine albeſcentem refere-„bant colorem. Ex quibus eluceſcit, *B. defunctum* hydrope pectoris non tantum laboraſſe, ſed & phthiſi conſummata deceſſiſſe, ſuperveniente tandem apoplexia, horam decretoriam accerſente. Quod vero phthiſis in apoplexiam deſinat, tam inuſitatum non eſt; proſtant enim caſus paralleli non pauci: *Apoplexia cito interimens, cerebro omnino ſalvo, & incolumi, ſolo vitio in pulmonibus adparente*, BONETVS l. c. *T. I. L. I. Sect. II. Obſ. 57. Apoplecticus, in quo ſplen putridus, pulmones purulenti, &c. ib. Adi ad Sect. II. Obſ. 9.* Notatu autem digniſſimum phaenomenon adhuc commemorandum in hoc caſu, eſt, quod *B. defunctus* in morbi decurſu *nunquam tuſſiens*, ſed aſthmate paroxyzante multum afflictus obſervatus fuerit. Non diſplicebit binorum caſuum, prope conſimilium, adpoſitio, quorum STAHLIVS *in Diſſ. de Phthiſi p.* „*28. ſqq.* mentionem facit. In cadavere illuſtris ado-„leſcentis octo ſcirrhoſos nodos magnarum avella-„narum mole in pulmonibus reperit Autor, quo-„rum plerique in meditullio exhibebant granum to-„phaceum ſeminum cannabis inſtar; reliqua ipſorum „conſiſtentia ita tenax & firma erat, ut nude diſſol-

„vi, & absque corruptione in ulcus, cum vesicula-
„rum, quas aeque ac vasa & tubulos involvebant,
„integritate, discuti impossibile fuisse adparet. Hic ju-
„venis interdum quidem tussiebat, verum ita parum
„& obiter, ut vix unquam tres aut quatuor exiguos
„tussis sonitus elideret. Alter casus hanc ob circum-
„stantiam æque notabilis sequens est: Juvenis qui post-
„modum vulnere pulmonum obiit, gerebat scirrhum,
„magnæ avellanæ quantitate, qui superficiei pulmo-
„nis ex uno latere connexus, illam ex loco corruga-
„verat, intus autem duram, densam substantiam refe-
„rebat, in cujus medio tenax mucus cum aliquot exi-
„guis granis tophaceis hærebant. Hic juvenis, quan-
„tum ejus cognati meminerant, neque questus erat
„unquam de ulla circa respirationem alteratione, ne-
„que poterat recordari, quod illum a longo tempore
„frequentius, aut fortius tussientem audiverint.

§. XXX.

Probationem hujus phænomeni virorum quorundam. practicorum obsigno *testimoniis.* Sic STAHLIVS: *Tussiunt* (phthisi actuali laborantes) *vix non omnes. Diss. de Phthisi c. 3. p. 14.* LANGIVS: *Phthisicum pectus sine tussi vitæ terminum annunciat, Misc. cur. 9.* & Illustr. PRAES. *Tussiunt fere omnes phthisici, Consp. Pract. Tab. de Phthis.* Ex quibus sat luculenter apparet, viros hosce πρακτικοτάτους phthisicos quam plurimos tussientes observasse, non tamen omnes, ita ut, si calculum circiter subducere liceat, tussientium phthisicorum numerus cum non tussientium numero collatus sit ut 2. ad 100.

§. XXXI.

Ante quam filum hujus tractationis abrumpam, *dubio* obviam eundum est: si ob rationes §. XXI. & XXIII. allegatas in phthisi consummata nulla tussis, lege justi ratiocinii sequi videtur, causis hisce praesentibus non INTERDVM, sed SEMPER *phthisin* SINE *tussi* esse debere; Certe! miraculo simile esset, pulmonibus, ceu tussis organo, destructis tussire posse. Sin minus, causae allegatae insufficientes, nullo fundamento nixae, commentitiae, perperae, & merae volaticae opiniones sunt. Insuper nubes casuum vel ex BONETO tantum in scenam produci potest, qui phthisin, eamque consummatam, tussi individua comite sistunt. Resp. Negatur consequentia, salva utriusque generis casuum fide. Licet pulmones primarium tussis organum sint, §. 16. 17. & illis destructis, nulla amplius tussiendi, & extussiendi actio, §. 26. tamen *remanet aliqualis pulmonum actio* in phthisicis usque ad ultimum vitae halitum, sensu judice, teste vita, durante hac licet aliquali, exigua, & vix sensibili pulmonum actione, *tussicula levissima*, pro gradu actionis pulmonum adhuc superstite, *continuare potest.* Cum vero contrarium, licet rarissime eveniat, exinde concludendum; quod tussis non causis mere physico-mechanicis, sed moralibus, & motu mechanico-organico pendeat, §. 27. si haec tussis causis moralibus pendet, porro constat, quod quidem *principium vitale omnium motuum praesidium gerat*, ita ut illorum ministerio, justo ordine, tempore, gradu in processu vitae & sanitatis ad sui conservationem utatur, & in statu praeternatu-

rali,

rali, methodos subveniendi, organa, media obtinendo fini eligat, eademque electa applicet. Sed *varietas animorum*, discrepantia individuorum *plurimum differentiae sistit.* Hinc in aliis placidum, in aliis citatum motuum moderamen observatur, in adhuc aliis lapsu satis pigro undae purpureae progrediuntur. In statu dein praeter naturam diversa principii agentis activitas. Nunc in methodis subveniendi, instrumentorum, organorum selectu, applicatione, nunc in gradu, modo, ordine, loco, viis, tempore variat; in his vel illis subjectis multa praecipiti raptu fiunt, in aliis tergiversando munia obit. Si proxime dicta ad nobilissimum viscus, pulmones, eorumque statum praeternaturalem accommodanda sunt, *non semper eadem illius conservandi methodo utitur.* In aliis enim, & quam plurimis tussi debellandi mali medio utitur, eique ad ultimum vitae halitum adhaerescit; licet enim organi, medii bene gnarum, praevideat, finem obtentu esse difficillimum, vel impossibilem, tamen constat, quod post lapsum agens microcosmicum non ita absolute in omnibus vitae & sanitatis, praesertim redintegrandae negotiis congrue, proportionate officia sua exsequatur. Et cum saepe saepius bonae intentionis comes, & tandem pedissequa putredo sit, p/utredo tam nobilissimi visceris, putredo, quam per longum annorum tractum uno motu saepe avertit, & avertere jugiter intendit, quamve mirum in modum abhorret, ulterioris tentaminis justa succedit neglectio, & totius tragoediae.

FINIS.

VIRO IVVENI ELEGANTER DOCTO

CANDIDATO DIGNISSIMO

GEORG. FRIDERICO FABER

MVLTAM PRAECATVR FELICITATEM

PRAESES.

Perlustrando, *CANDIDATE CLARISSIME, dissertationem TVAM inauguralem, rationes de tussis aliquando absentia in phthisi consummata sufficientes quidem deprehendi; quid vero caussae sit, quod, vti in aliis phthisicis, videatur* BONETVS Lib. II. Anatomiae practicae Sect. VII. *ita in casu a TE allegato*, pectoris *quoque* hydrops *insimul adfuerit, vtrum phthisis antecesserit an hydrops, vtrum vero morbus vterque vno eodemque tempore invaserit aegrotum, de eo quidem in praesenti disserere non voluisti. Dicam ego breviter, hac de re quid sentiam. Quamprimum stasis quaedam sanguinis oritur in pulmonibus, quae in periculosam substantiae pulmonalis corruptionem lentamque corporis extenuationem facile abire possit; natura medicatrix* duobus *potissimum* armis, fluidis *partim, partim vero* solidis, *huic malo obviam ire solet. Dirigit nempe* humores *copiosissime versus pulmones, ad stasin ibi collectam discutiendam, resolvendam, abstergendam;* tonum *vero partium solidarum vehementer auget, adeoque per ipsam tussim staseos resolutionem non solum iuvare, sed etiam materiae mucidae discussionem & ex*

pulmonibus proſcriptionem, variis motibus facilitare adlaborat. Quo fine ſuo natura ſi potitur, veram pulmonum exulcerationem praecavet, & pht hiſin inde imminentem, ipſamque mortem praematuram ſatis provide avertit. Quodſi autem hoſtis aliquando fortior fuerit ipſa natura, ita, vt ſtaſis in pulmonibus collecta, in veram corruptionem, & lentam corporis tabem abeat; fieri aliter nequit, quam vt tono pulmonum, cum ipſa pulmonali ſubſtantia, penitus deſtructo, latex ille ſeroſus, quem provida natura in finem discuſſorium, reſolutorium, abſterſorium ad laeſum viſcus percolando transmittit in ipſam thoracis cavitatem, copioſe defluat, ibique aliquando collectionem ſeroſam efficiat, quam hydropem pectoris *adpellare ſolemus. Ita phthiſis omnino praecedit, & hydrops pectoris ſequitur. Vides, CANDIDATE DOCTISSIME, hydropem pectoris, pariter ac ipſam tuſſim, neutiquam* mere paſſive, *vt alii volunt, eſſe explicandam, ſed utrumque tamquam* ſymptoma activum *ita omnino conſiderari debere, vt ſemper ad finem iſtum naturae ſalutarem reſpiciamus, cum nempe humores ad viſcus laeſum copioſius dirigat, motumque iſtum discuſſorium, ſeu vehementem & ſonoram exſpirationem excitet, ad reſolvendam nempe & evacuandam materiam aliquam moleſtam, quæ majus forte periculum ſucceſſu temporis facile producere poſſit. Sed accedo jam ad TE, CLARISSIME CANDIDATE, in cujus gratiam has ipſas literas exarare volui. Curſum TVVM medicum, quem aliquot abhinc annis, litteris elegantioribus antea probe imbutus, in Academia Tubingenſi ſtrenue inchoaſti, in noſtra Fridericiana ad finem tandem exoptatum perduxiſti. Cumque non ſolum examina conſueta in noſtro Medicorum ordine fortiter*

ſuſti-

ſuſtinueris, ſed & nuper modo in ſubſelliis opponentium virum TE praeſtiteris; nullus plane dubito, TE etiam inauguralem TVAM diſſertationem ita fore defenſurum, vt dignum TE praebeas, cui ſummi in arte ſalutari honores ex merito conferantur. Gratulor TIBI TVISque omnibus honores hos ex animo, DEVMque precor, vt TE ſalvum & incolumem in patriam non ſolum reducat. ſed & praxin TVAM medicam in multorum aegrotantium ſalutem cedere jubeat clementiſſime. Vale CANDIDATE CLARISSIME, resque TVAS omnes age feliciter. Scrib. in Acad. Fridericiana ad d. VII. Februarii cIↃ IↃCCXLIV.

Mein Herr!

der Lorbeer-Crantz der heylſamen Hygäen
Wird unvergleichlich wohl auf ihrer Scheitel ſtehen:
Weil Tübingen und Hall die groſſe Gaben wiſſen,
Wodurch ſie, weil ſie ſich aufs rühmlichſte befliſſen,
Zu groſſer Wiſſenſchafft mit höchſtem Ruhm gelanget,
Die nunmehr mit dem Lohn verdienter Ehre pranget.
Sie ſind ein Freund von mir in Tübingen geweſen,
Dahero werden Sie in dieſen Zeilen leſen,
Daß ich aufs zärtlichſte mich Ihres Glücks erfreue,
Und nun aus Redlichkeit der Wünſche Weyrauch ſtreue.

GOtt segne Ihre Kunst mit stetigem Gedeyhen.
Nun bitt ich Ihre Gunst mir ferner zu verleyhen.

Seinem in Tübingen gewesenen Hochgeschätzten Academischen guten Freund sendet dieses Denckmahl seiner Hochachtung unter hertzlichem Glückwunsch zu der erlangten höchsten Ehre in der Artzney-Kunst

Christoph Paul Beger,
Med. Ltus.

Dorten an dem Neccar-Strand
Freund in Deinem Vaterland
Hat es mir erwünscht geglücket
Daß ich Dich zuerst erblicket.

O wie frölich waren wir,
Als zwey Beger neben Dir,
Bey dem Weltberühmten Greisen,
Unserm Creuling konten speisen.

Da ich nun in Halle bin,
So genieß ich den Gewinn,
Daß ich Dich zum Landsmann habe,
Und an Deiner Gunst mich labe.

Trotz dem! der mein Glück nicht preißt,
Da es mir die Gunst erweißt,
Daß auf Preussens Pindus Spitze
Ich bey meinem Faber sitze.

Wie

Wie erfreuet bin ich nicht
Da man Dir die Cräntze flicht,
Dich mit andern Phöbus Söhnen
Nach Verdiensten zu bekrönen.

Wie erfüllet nicht die Lust
Deines grossen Vatters Brust?
Da er nun an Dir erlebet
Wie Dein Wissen Dich erhebet.

Gleiche Freude rühret mich,
Werther Faber inniglich
Daß ich Dir indem ich singe
Tausend treue Wünsche bringe.

Die erhaltene Lorbeer-Cron,
Du geschickter Musen-Sohn,
Bleibe, meiner Andacht wegen,
Immer in verjüngstem Segen.

Kömmst Du in Dein Vaterland,
So erinnre Dich der Hand,
Die aus wohlgesinnten Trieben
Diesen Wunsch hieher geschrieben.

Zeige dem berühmten Mann
Deinem Theuren Vatter an,
Daß ich an Ihm Amt und Lehre
In der grösten Demuth ehre.

Hiermit empfiehlet sich dem Hochgeehrten Herrn Doctor, seinem schon in Tübingen gewesenen Hochwerthesten Tisch-Compagnon, und besonders Dessen Herrn Vatters Hochwürden, unter hertzlicher gratulation zu der erhaltenen höchsten Academischen Ehre, zu respective immerwährender hoher propension und geneigtesten Andencken

Sebastian Friedrich Beger, S.S. Theol. Stud.

So kommst Du, Freund, dem Ziele nahe,
Das längst Dein Fleiß von ferne sahe,
Und siegreich nun erstritten hält;
Dem Ziel, zu dem auf saurer Reise,
Nur Kluge wandern, und nur Weise:
Du nützest Dir, und dienst der Welt.

Dieß ist der Zweck, nicht feiger Seelen,
Die nur nach eignem Vortheil wählen,
Die Lob und Ruhm nicht einmal rührt:
Es ist der Zweck weit reinrer Triebe,
Die Großmuth, Pflicht und Menschen-Liebe,
Auch ohne Lohn und Vortheil führt.

O glücklichs Looß! für Sorg und Mühe,
Wem einst sein Schweiß so schön gediehe,
Daß er der Welt zu nützen weiß!
Den reut nie was in vielen Jahren,
Er überstrebt, gethan, erfahren,
Dis Lob geht über Lohn und Preis.

Freund, Dir ists so erwünscht gelungen,
Der Schmuck, der Deine Stirn umschlungen,
Zeigt Dir jetzt zum Verdienst die Bahn;
Er giebt Dir Schutz und Recht, der Erden,
Ein andrer Aesculap zu werden,
Ja mehr zu thun, als er gethan.

Dazu salbt mit geweihter Rechte,
Hygea Dich zu ihrem Knechte,
Und giebt Dir ihrer Priester Zier.

Wilst

Wilst Du sie treu und würdig tragen;
So laß die Welt einst von Dir sagen:
Sie liebte Dich, du dientest ihr.

F. A. Schwartz.

Hochwerthgeschätzt-geehrter Freund!
Da heut der frohe Tag erscheint,
An dem wir Dich als Doctor ehren,
Womit soll ich Dein Lob vermehren?
Daß ich auch meine Schuldigkeit entricht,
So wie es höchst erfordert meine Pflicht.
Diß weiß ich, ist schon ausgemacht,
Daß Dein Sinn nicht auf Worte acht,
Da Du mein Hertze lerntest kennen,
Am öfftern Würtembergern nennen,
Was ich vor viele hohe Gunst und Gab
In Hall, von Ihnen anzupreisen hab.
Was Hoffmann, Osiander that,
Was Geuder, Bühler, Hesse hat,
Nebst Seegern und von Breitschwerdt immer
An mir erzeigt, vergeß ich nimmer.
Und wie bey Schweitzern ich ein gantzes Jahr,
So hertz-freundwilligst aufgenommen war.
So hertz-erkenntlichst danck ich auch,
Biß an mein'n letzten Lebens-Hauch,
Vor Dein' besondre Freundschaffts-Triebe,
Vor Deine ungemeine Liebe,
Da Du mich, ohnerachtet aller Last,
Ein halbes Jahr zu Dir genommen hast.

Der

Der Höchst' der alles Guts ergäntzt,
Der heute Deinen Fleiß bekräntzt,
Der sey mit Dir auf Steg und Wegen,
Und cröne Dich mit Gnad und Segen,
Daß Deiner Curen Krafft, bey Arm und Reich.
All' Kranckheit, Weh, und Ungemach entweich.

Hiermit wollte seinem hochgeehrtest- und sehr werthgeschätzten Herrn Landsmann, und gewesenen Stuben-Freunde sich zu fernern geneigt-gütigsten Angedencken und beständiger Wohlgewogenheit ergebenst-gehorsam empfehlen

Desselben

schuldigst-verbundenster Diener

Christoph David Mann,

Opponens.

Errata.

p. 5. l. penultim. phthisi, leg. phthisis pag. 6. §. VII. l. 12. excellendi, leg. exedendi.

